

ТАКТИКИ ГУМОРУ У КОМУНІКАЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ДВОХ МОВ

У сучасній лінгвістиці гумор розглядається як дискурсивна практика, в основі якої лежить інконгруентність (невідповідність), пов'язана з порушенням мовних та комунікативних норм [1]. У межах білінгвальної комунікації (використання двох мов, M1 та M2) виникає специфічний простір для реалізації комічного.

Метою дослідження є окреслення трьох тактик гумору, що реалізуються шляхом маніпуляції мовними кодами.

Тактика 1. Перекладацька деформація, яку ми розуміємо як свідоме викривлення параметрів оригіналу задля досягнення цілей, що виходять за межі перекладу [2].

Яскравим прикладом є «козацький цитатник», Інтернет спільнота, яка існувала у 2015-2016 роках, де назви гуртів трансформуються через поєднання локалізації, калькування та фонетичного наслідування.

Невідповідність проявляється між значенням певної одиниці M2 і значенням одиниці M1, яка пропонується як відповідник для неї: *Katy Perry* → *Катря Пєрпів*, *Elvis Presley* → *Олєсь Прієсний*. Перекладацька деформація полягає у тому, що зазвичай назви іншомовних виконавців і гуртів відтворюються у M1 латиницею і ніколи не перекладаються за змістом, а варіанти відтворення назв Coldplay – Зимнограй або The Beatles – гурт Хрущі є реалізацією прагнення досягти позаперекладацької цілі створення гумористичного потенціалу, а переклад виступає лише як тактика створення гумору, а не самоціль.

Комізм тут виникає через невідповідність того, що еквівалент не потрібний, але він пропонується, і є навмисно «українізованим» варіантом, що створює ефект культурної абсурдизації.

Перекладацька деформація також проявляється і в рамках міжмовного посередництва, як наприклад у перекладі серіалу *The Simpsons* [3], де одиниця *Bloodball* (вигадана гра, в яку грають вампіри, пор. варіант відтворення “кровобол” за аналогією з футбол, баскетбол тощо) відтворено як *Кровосієя* (в контексті мультфільму — вигадана істота, а насправді — алюзія на відомий в 2015-2016 роках мем про фонетично спотворене мовлення тодішнього прем'єр міністра України).

Тактика 2. Змішування коду (code-mixing). Передбачає використання одиниць M1 та M2 в межах однієї синтаксичної або морфологічної структури.

В основі цієї тактики лежить ігрова гібридизація. Наприклад, у поясненні слова *squirrel* [4], мовець інтегрує українські лексеми в англійський неправильний синтаксис: «she like little mouse with *хвостик*... і ти *oreshkami tuk-tuk-tuk*». Інший приклад [5] демонструє змішування на рівні слова: створення неологізму *прощеble* (на базі англійського суфікса та українського кореня). Комічний ефект досягається через порушення норм обох мовних систем, що маркує ситуацію як імпровізаційну і творчу.

Тактика 3. Абсурдизація. Синтетична тактика, що поєднує деформацію та змішування кодів, імітуючи міжмовне посередництво.

Ця тактика демонструє повний відрив від семантики на користь фонетичного наслідування. Приклад імітації іноземного мовлення [6]: «Von sua, nateev speakerion!», «Pokareishines, olivietes, salates...», де комізм будується на безсенсовому поєднанні одиниць, що лише фонетично імітують структуру M2 (англійської або французької), створюючи «псевдомови».

Приклад з описом школи іноземних мов [7] містить словосполучення «very tastable», «very niukhatebelnyі», які автор використовує для передачі своєї позитивної оцінки, і вдається до створення гібридних прикметників, які доводять абсурдність комунікації до максимуму, перетворюючи мову на інструмент чистого звукового експерименту.

Отже, виявлені тактики свідчать про те, що білінгвальний гумор у комунікації є не лише лінгвістичною грою, а й інструментом деконструкції мовних норм. Перспективи дослідження полягають у вивірненні теоретичного обґрунтування цих явищ з позицій когнітивно-комунікативної парадигми, включення інших семіотичних систем (напр. піктограм, емоджі) у матеріал дослідження, вивчення описаної мовної гри з точки зору когнітивних механізмів створення гумору і творчого поєднання різних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Самохіна В. О. Сучасний англомовний жарг: Монографія (видання друге, перер. та доп.). – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – 475с.
2. Карабан В., Ребенко М. Природа перекладацьких деформацій / В'ячеслав Карабан, Марина Ребенко // Вісн. кийв. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. – К., 2007. – С. 27-31.
3. РОБОТА НАД КНИГОЮ, Сімпсони 23 сезон 6 серія українською URL: <https://simpsonsua.tv/sezon-23/571-23-sezon-6-seriya.html> (дата звернення: 05.06.2026)
4. ЕЛІАС #5. ЛАСТОЧКІН x СТАНКЕВИЧ x КУРАН x ВЕНЯ | НОВИЙ РАУНД У ГРІ І НАЙСКЛАДНІШЕ СЛОВО! URL: <https://youtu.be/60wiLf6ltGk?si=4tWm6KailiyLZ7aR&t=4520> (дата звернення: 05.06.2026)
5. ЕЛІАС #8. НАСТЯ ТКАЧЕНКО x ВЛАД СТЕБЛІВСЬКИЙ x КУРАН x ВЕНЯ | Ветерани космічних військ URL: <https://youtu.be/cwKwIUtb0wo?si=GO2hnb9S9Jbn6hSl&t=4233> (дата звернення: 05.06.2026)
6. Shumei та Ілля Чопоров (UA Cabaret) в Клубі дилетантів #49 URL: <https://youtu.be/9q-yMllBDBk?si=h4deSmOGD3YR8ZC&t=173> (дата звернення: 05.06.2026)
7. ЕЛІАС #6. ЄВГЕН КЛОПОТЕНКО x ОТОУ x КУРАН x ВЕНЯ | Дуже смішний випуск шоу "Еліас" | ВКВ URL: <https://youtu.be/mNI7EwTWIOY?si=jxChTbrUtDs8fkDy&t=5011> (дата звернення: 05.06.2026)